

353 sayılı Askerî Mahkemeler kuruluşu ve yargılama usulü Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Adalet Komisyonları raporları (1/587)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi

Başkanlığı

Sayı : 71/1363/176

8 . 1 . 1972

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 7 . 1 . 1972 tarihinde kararlaştırılan «25 . 10 . 1963 tarih ve 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı» ile gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygıyla arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısının genel

GEREKÇESİ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının, gerek 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 138 nci maddesindeki değişikliğe uygun olarak ve gerekse sekiz yıllık uygulamadaki tecrübelerden esinlenerek 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 6, 8, 10, 11, 34, 36, 40, 52, 70, 72, 74, 75, 80, 118, 131, 136, 143, 146, 153, 160, 177, 217 ve 218 nci maddeleri değiştirilmiştir.

353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısının madde gerekçeleri

Madde 6. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 138 nci maddesinin son fıkrasında; askerî savcılarının nezdinde askerî mahkeme kurulan kıt'a komutanı veya askerî kurum âmirinin refakatinde olacağı önerildiğinden, bu hususa açıklık vermek ve ikinci fıkradaki savcılığın askerî savcılık olduğunu belirtmek amacı ile madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 8. — 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 6 nci maddesinde yapılan değişikliğe uygun olarak askerî savcılarının nezdinde askerî mahkeme kurulan kıt'a komutanı ve askerî kurum âmirinin refakatinde olacaklarını belirtmek amacı ile maddenin birinci fıkrasına açıklık verilmiş ve ilâve edilen fıkra ile adli müşavirlerin, refakatinde buldukları kıt'a komutanı veya askerî kurum âmirlerinin taraf oldukları hukukî ihtilâflarının çözümünde fiilen devam etmekte olan hizmetlerine kanuni bir dayanak sağlanmış ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 10. — 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 21 nci maddesinde, askerî hâkimlerin subay sınıfına dâhil edildikleri açıkça belirtildiğinden; muvazzaf askerler başlığı ile başlayan maddenin (A) fıkrasının subaylar kelimesinden sonra parantez içindeki (Askerî hâkim ve askerî saveci ile yardımcıları dâhil) kelimeleri kaldırılmış ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 11. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 138 nci maddesinin ikinci fıkrasında, askerî mahkemelerin asker olmayan kişilerin özel kanunda belirtilen askerî suçları ile kanunda gösterilen görevlerini ifa ettikleri sırada veya kanunda gösterilen askerî mahallerde askerlere karşı işledikleri suçlara bakmakla görevli buldukları hüküm altına alınmıştır. 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 138/2 maddesine aykırı görüldüğünden Anayasa Mahkemesince iptal edilen 11 nci madde Anayasa değişikliğine uygun olarak ve askerî mahkemelerin asker olmayan kişilerin hangi suçlarına ilişkin dâvalara bakacağı madde metninde sayılmak suretiyle 11 nci madde yeniden ihya edilmiştir.

Madde 34. — Nezdinde disiplin mahkemesi kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirleri ile askerî saveciler arasında çıkacak görev uyumsuzluklarını çözümliyecek bir merci, gerek 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununda ve gerekse 477 sayılı Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulleri ve Disiplin Suç ve Cezaları hakkındaki Kanunda gösterilmediğinden tatbikatta zorluklarla karşılaşmakta ve bu da adaletin süratle tecellisini engellemektedir. Bu nedenle anılan makamlar arasında çıkacak görev uyumsuzluklarını kesin olarak çözümliyecek bir merci tâyini zorunlu ve bu merciin de Millî Savunma Bakanlığı olması uygun görülerek maddeye bir fıkra eklenmiş ve bu amaçla da madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 36. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının, 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 140 nci maddesinde yapılan değişiklikle; asker kişileri ilgili eylem ve işlemlerinin yargı denetiminin, Askerî Yüksek İdare Mahkemesince yapılacağı ve böylelikle asker kişilerin bu mahkemeye tabi olacağı önerilmiştir. Hal böyle olunca askerî nitelikteki bâzı kurulların kuruluşu, görev, yetki ve hizmetlerini düzenliyen tüzüklerin de Danıştayca incelenme ve onaylanmasının gerekli olmaması gerekeceği her türlü izahtan varestedir. Kaldı ki, askerî yargının anahizmetini yürüten Askerî Adalet İşleri Başkanlığının görev ve yetkileri yönetmelikle düzenlenirken daha dar bir hizmet alanına sahip ve icrai fonksiyonu bulunmayan Askerî Adalet Teftiş Kurulunun görev ve yetkilerinin tüzükle düzenlenmesinin kabili izah olmadığı aşîkârdır. Bu nedenle Askerî Adalet Teftiş Kurulunun görev ve yetkilerini, değişen ihtiyaçlara göre her zaman kolaylıkla değiştirilmesi olanağı bulunan bir yönetmelikle, düzenlenmesi düşünülmüş ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 40. — Bilhassa çok sanıklı dâvalarda zaman kazanmak ve adaleti şaibe altında tutmak amacı ile tasarafsızlığı şüpheye düşüren ve gerçek dışı olan birtakım sebeplere dayanılarak hâkimin reddi isteminde bulunulmaktadır. Bu mahzuru önlemek amacı ile savaşta, 37 nci maddede yazılı sebeplerin dışındaki bir sebebe dayanılarak hâkimin reddi isteminde bulunulamıyacağı esası getirilmiş ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 52. — Gerek usul kanunlarımızın ve gerekse 7201 sayılı Tebligat Kanununun öngördüğü tebligat usulleri muğlâk ve zaman alıcı bir karektere sahiptir. Özellikle çok sanıklı dâvalarda bu hükümlere uyma zorunluğu olağanüstü hallerde görev yapan askerî yargı organlarına ait işlemlerin geçikmesine sebeb olmaktadır. Bu nedenle adaletin tecellisinde sürat sağlamak bakımından sadece savaş haline munhasır olmak üzere tebligatın basım veya her türlü yayın ve haberleşme aracı ile yapılabileceği esası getirilmiş ve ayrıca nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirlerine hüküm ve kararların tebliğini hüküm altına alan ikinci fıkranın ifade tarzında değişiklik yapılmış ve bu amaçlarla madde metni yeniden düzenlenmiştir.

Madde 70. — İşbu maddede, tutuklama istem yetkisi hüküm altına alınmış ise de; nezdinde askerî mahkeme kurulan komutan veya askerî kurum âmirinin bu konudaki isteminin, askerî mahkemeye intikalini askerî savcının ihtiyarına bırakmış ve bunun da tatbikatta ihtilâtlara se-

bebiiyet verdiği anlaşılmalıdır. Bu itibarla; askerî savcının anılan istemi intikal ettirilmesinin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 138 nci maddesinde öngörülen «Askerlik hizmetlerinin gerekleri» ilkesine ve 353 sayılı Kanunun sistematığına uygun düşeceği düşünülmüş ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 72. — Yakalanan kişinin tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırksekiz saat ve kanunun açıkça belli ettiği hallerde toplu olarak işlenen suçlarda yedi gün içinde hâkim önüne çıkarılacağı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının, 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 30 ncu maddesinde önerildiğinden madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 74. — İşbu maddede; tutuklama kararına karşı sanık, askerî savcı ve nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin itiraz edebileceği hüküm altına alındığı halde tutuklama sisteminin askerî mahkemece reddi halinde başvurulacak bir merci ve yapılacak işlem hakkında her hangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu itibarla; tutuklama isteminin askerî mahkemece reddi halinde, Ceza Muhakameleri Usulü Kanunundaki hükümlere mütenazır olarak askerî savcı ile nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirine de itiraz hakkı tanınması kamu yararı ve askerî gerekler açısından;

Ayrıca bu kararlara karşı belli bir süre içinde itiraz edilebileceği hüküm altına alınarak sürat ve müessesenin kötüye kullanılmamasını temin etmek bakımından;

Madde metninde tutuklama müzakkeresi ile ilgili bir hüküm bulunmadığından madde başlığındaki müzakkere kelimesi kaldırılmış ve bu amaçla gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 75. — İşbu maddenin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında; sanığın, tutuklama müzakkeresinin geri alınması isteminde bulunabileceği hüküm altına alınmış ise de; çok sanıklı dâvalarda bu müessesenin suisistmal edilerek askerî mahkemelerin işlemlerinin geciktirildiği bir vakıadır. Bu itibarla; adaletin tecellisinde sürat sağlamak amacıyla anılan fıkralar kaldırılarak beşinci fıkra değişikliğe uygun şekilde yeniden düzenlenmiş ve madde başlığı da maddenin amacına göre «tutukluluk halinin incelenmesi» tarzında değiştirilmiştir.

Madde 80. — Yakalanan kişinin, tutuklama yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırksekiz saat ve kanunun açıkça belli ettiği hallerde toplu olarak işlenen suçlarda yedi gün içinde hâkim önüne çıkarılacağı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 30 ncu maddesinde önerildiğinden madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 118. — İşbu maddede; iddianamenin sanığa tebliği ile kamu dâvasının açılabilmesi için hüküm altına alınmakta ve bu da adaletin süratle tecellisini engellemektedir. Bu nedenle, hem Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine (Madde 163) mütenazır hükümler getirmek ve hem de tatbikatta beraberlik, kolaylık ve sürat temin etmek bakımından iddianamenin düzenlenmesi ile birlikte kamu dâvasının açılmış sayılacağı esası getirilmiş ve bu amaçla maddedeki son fıkra çıkarılmıştır.

Madde 131. — Duruşmada sürati sağlamak bakımından normal dönemlerde dahi uygulama olanacağı bulunmayan «Duruşmanın tekrarlanması» esası savaş haline munhasır olmak üzere kaldırılmış ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 136. — İşbu maddede sayılan şartların varlığı halinde, sanıkların duruşmadan vâreste tutulabileceği ve böylelikle duruşmanın yokluklarında yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak, bazı hallerde sanıkların, duruşmadan vâreste tutulmalarını istemedikleri gibi duruşmalara da gelmedikleri ve hattâ çok sanıklı dâvalarda tutuklu sanıklardan bir kısmının firar ettikleri ve netice itibarıyla adaletin tecellisini engelledikleri müşahade edilmiştir. Bu itibarla; savunma hakkı kısıtlanmadan ve sadece savaş haline munhasır olmak ve adaletin tecellisinde sürat sağlamak amacıyla madde metnine yeni bir fıkra eklenmiştir.

Madde 143. — Özellikle çok sanıklı dâvalarda sanıkların, mahkemeyi teşkil eden kişilere ve hattâ görevlilere uygun olmayan söz ve davranışlarda buldukları ve bu yolla da mahkemeyi engel-

ledikleri bir vâkiadır. Ancak, bu konuda kanunda yazılı mevcut tedbirler de yeterli bulunmamaktadır. Bu itibarla; duruşmada sürat sağlamak, sanıkların uygun olmiyan davranışlarını kontrol altına almak ve mahkemeyi teşkil eden kişilerle görevlilere mâtuf her türlü taarruzlarını önlemek amacı ile maddenin birinci fıkrasında değişiklik yapılmış, ayrıca, halen yürürlükte bulunan usul hükümlerinin duruşmada inzibati sağlamak amacı ile getirmiş olduğu tedbir ve müeyyideler, çok sanıklı ve özellikle ağır cezalı dâvalarda inzibati temine yeterli bulunmamakta ve sanıkların yanında müdafilerin de duruşmanın inzibatını ihlâl ettikleri cereyan eden muamelelerden anlaşılmaktadır. Bu nedenle; müdafilik ve savunma müessesesinin ruhunu zedelemekten ve sadece savaş haline munhasır olmak üzere müdafiler hakkında bâzı tedbirler getirilmiş, birden ziyade salondan çıkarılan sanık ve müdafilerin, mahkemenin tâyin edeceği süre içinde yazılı savunma verebileceği kabul edilerek savunma hakkı kısıtlanmamış ve bu amaçla madde metnine bir fıkra eklenmiştir.

Madde 146. — Duruşmaya yoklama ile başladıktan sonra sanığa mahkeme kurulu tanıtılıp davâyâ bakmalarına engel halleri hakkında bir istemi bulunup bulunmadığının sorulması bâzı uygulamalarda işbu müessesenin kötüye kullanılmasına müncer olduğundan ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda da bu konuda her hangi bir hüküm bulunmadığından kanunun 2 nci fıkrası yürürlükten kaldırılarak madde metninde bu amaçla gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 153. — Duruşmada sürati sağlamak bakımından ve sadece savaş haline munhasır olmak üzere; bir vâkianın delili yalnız bir tanığın bilgi ve görgüsünden ibaret olduğu ahvalde bu tanığın mahkeme huzurunda dinlenilmesi zorunluluğundan vazgeçilerek hazırlık soruşturmasında alınmış ifadesinin okunmasıyla iktifa olunması amacı ile madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 160. — Hukukun umumi prensiplerine göre savunma hakkının kısıtlanması düşünülemez. Ancak bâzı hallerde savunma hakkının bir engelleme ve hatâ propaganda aracı olarak kullanıldığı da bir vâkiadır. Nitekim yazılı savunmasını mahkemeye tevdi ettikten sonra bunu mahkeme huzurunda okuyan sanık ve müdafilere sık sık tesadüf edilmiş ve çok sanıklı dâvalarda bu durum, dâvânın lüzumsuz yer uzamasına ve netice itibariyle savunma hakkının suiistimali suretiyle dâvâların sürüncemede bırakılmasına müncer olmuştur. Bu itibarla, sadece savaş haline munhasır olmak üzere ve oluşma müessesesinin bünyesini zedelemekten yazılı savunmaların kısıtlanmasının söz konusu edilmeyeceği ve fakat yazılı savunmanın okunması veya doğrudan doğruya yapılacak sözlü savunmanın süre bakımından mahkemece sınırlanabileceği esası getirilmiş ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 177. — Çok sanıklı dâvalarda daktilo makinası ile duruşma tutanağı düzenlenmesinin çok vakit aldığı ve bu nedenle duruşmada gerekli süratin sağlanamıyarak adaletin süratle tecellisini geciktirdiği bir vâkiadır. Bu nedenle çok sanıklı dâvalarda daktilo makinası ile duruşma tutanağı düzenlenmesi çok vakit alacak ise duruşma safahatının, mahkemenin uygun ve lüzum göreceği teknik araçlarla tesbit olunarak sonradan düzenlenecek duruşma tutanaklarından birer suretin, önceden istiyen sanık ve müdafiyeye verilmesi esası getirilmiş ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 217. — Savaş halinde görev yapan mahkemelerden beklenen sadece süratle tesis olunan adalet değil, bunun yanında ve aynı önemde, verilen kararların süratle kesin hüküm haline getirilmesidir. Bu nedenle ve sadece savaş haline munhasır olmak üzere; dosyanın Askerî Yargıtay Başkanlığına intikalini mütaakıp iki ay içinde karara bağlanması zorunluluğu esası getirilmiş ve bu amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 218. — İşbu maddedeki (Şu kadar ki; seksenbeşinci maddenin son fıkrası hükmü saklıdır) cümlesi birinci fıkranın sonunda yer alması gerekirken beşeri bir hata neticesi ikinci fıkranın sonunda yer almış ve maddede mâna değişikliğine sebebiyet vermiştir. Bu nedenle anılan cümle birinci fıkranın sonuna alınmış ve yukardaki amaçla madde metninde gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 2. — Bu kanunun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır.

Madde 3. — Bu kanunun Bakanlar Kurulunca yürütüleceği hüküm altına alınmıştır.

Millî Savunma Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Millî Savunma Komisyonu
Esas No. : 1/587
Karar No. : 7

12 . 2 . 1972

Yüksek Başkanlığa

353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ile Bakanlık temsilcilerin de iştirakiyle Komisyonumuzda tetkik ve müzakere olundu.

Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanıp Yüksek Askerî Şûradan geçtikten sonra T. B. M. Meclisine arz olunan tasarrın tümü üzerinde yapılan müzakereler neticesi prensibolarak kabul edilmiş ve maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının, gerek 1448 sayılı Kanunla değiştirilen 138 nci maddesindeki değişikliğe uygun olarak ve gerekse sekiz yıllık uygulamadaki ve bilhassa son olaylardaki tecrübelerden esinlenerek 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi zarureti doğmuştur.

Komisyonumuz tasarrın 1 nci maddesi ile 353 sayılı Kanunun 6, 8, 10, 34, 36, 40, 52, 70, 72, 74, 75, 80, 118, 136, 146, 153, 160, 177, 217 ve 218 nci maddeleri üzerinde yapılan değişiklikleri yerinde ve uygun mütalâa ederek aynen kabul etmiştir.

Yine tasarrın 1 nci maddesi ile 353 sayılı Kanunun 11 nci maddesi üzerinde yapmış olduğu değişiklik esas olarak kabul edilmekle beraber; asker olmıyan kişilerin askerî mahkemelerde yargılanmaları matlabı altındaki maddede askerî mahkemeler, asker olmıyan kişilerin aşağıda yazılı suçlarına ilişkin dâvalarına bakacaklarını göstermektedir. (A) fıkrasında ise henüz kanunlaşmamış tasarrın «.....gün..... sayılı» şeklinde tasarrda yer alması kanun tekniği bakımından mahzurlu mütalâa olduğundan düzeltilmiş ayrıca asker olmıyan kişilerin hangi suçlarının askerî suç sayılacakları 4 bent halinde metinde gösterilmesi uygun görüldüğünden madde bu şekilde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Yine 1 nci madde değiştirilmek istenen 353 sayılı Kanunun 34 nci maddesinin matlabı kanun tatbikatçısı yönünden bir yanlış anlaşılmaya mahal vermemek üzere, diğer başlıklarda olduğu gibi, italik olarak yazılması Komisyonumuzca uygun görülmüştür.

Keza tasarrın 1 nci maddesi ile 353 sayılı Kanunun 143 nci maddesi üzerinde yapmış olduğu değişiklik Komisyonumuzca aynen kabul edilmekle beraber duruşmanın selâmeti ve kararların adaleti ve işin sürati bakımından «Mahkeme, duruşmanın inzibatını bozan sözlü ve yazılı beyanat ve davranışlar ile mahkemeye, mahkeme başkanı ve üyelerden her hangi birine, askerî saveya, tutanak yazarna ve görevlilere karşı uygun olmıyan söz ve davranışlar hakkında yayım yasağı koyabilir; bu yasağa rağmen yayında bulunanlara askerî mahkeme tarafından üç aydan altı aya kadar hapis cezası ile birlikte 1 000 liradan 3 000 liraya kadar ağır para cezası verilir.» hükmünü son fıkraya ekliyerek madde metni kapsamına ithalde fayda görmüştür.

Yukarda arz olunan sebepler muvacehesinde tasarrın 1 nci maddesi yapılan bu değişiklik ve ilâve ile Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Tasarının yürürlük ve yürütme maddeleri olan 2 nci ve 3 ncü maddeler Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Tasarının önem ve müstaceliyetine binaen, havaleye buyurulduğu Adalet Komisyonunda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi temennisiyle Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan Bursa M. Tayyar	Sözcü Samsun İ. Kılıç	Kâtip Kastamonu H. Tosyalı	Adana C. Oral
Ankara Söz hakkım mahfuzdur Ş. Özdenoğlu	Çanakkale M. Çalıkoğlu İmzada bulunamadı	Çankırı Muhalifim H. Dağlı	Giresun H. İpek
Hatay A. Yılmaz	İstanbul Muhalifim İ. Sancar	Maraş Z. Kürşad	Ordu Muhalifim F. Güley
Urfa N. Aksoy	Van K. Kartal İmzada bulunamadı	Van F. Türkoğlu İmzada bulunamadı	Bingöl M. Bilgin
Denizli M. E. Durul			

Adalet Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Adalet Komisyonu
Esas No. : 1/587
Karar No. : 44

6 . 4 . 1972

Yüksek Başkanlığa

25 . 10 . 1963 tarih ve 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yangılama Usulü Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı Komisyonumuza havale edilmiş olmakla, Hükümet temsilcileri de hazır bulunduğu halde tetkik ve müzakere olunmuştur.

Tasarının birinci maddesi kapsamına giren 6, 8, 10, 34, 36, 40, 52, 70, 74, 118, 131, 146, 153, 160 ve 177 nci maddelerdeki değişiklikler Komisyonumuzca da uygun mütalâa edilerek aynen kabul edilmiştir.

Birinci madde kapsamına dâhil bulunan 11, 72, 75, 80, 136, 217 ve 218 nci maddelerde komisyonumuzca bâzı değişikliklerin yapılması zarurî görülmüştür.

Tasarının 143 ncü maddesi üzerinde Millî Savunma Komisyonunca yapılan değişiklik aynen kabul edilmiştir.

Madde 11. — Tasarının 11 nci maddesinde yer alan «... 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununa bâzı maddeler eklenmesine dair gün ve sayılı kanunda yazılı suçlar» ibaresi, 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ilişkin metnin henüz kanunlaşmamış bulunması sebebiyle, kanun yapmak tekniği yönünden mahzurlu mütalâa edilerek, Millî Savunma Komisyonu tarafından değiştirilmiş idi. Ancak, Komisyonumuz, Millî Savunma Komisyonu tarafından değiştirilerek kabul edilen metnin bâzı tekrarları ve kapsam bakımından tereddütler doğuracak mahiyette ibareleri ihtiva ettiğini gördüğünden, 11 nci maddeyi yeniden ve Anayasanın askerî yargıya ilişkin 138 nci maddesi ışığında kaleme almayı uygun görmüştür.

Madde 72. Fıkra 2. — Tasarının Millî Savunma Komisyonu tarafından aynen kabul edilen 72 nei maddesinin 2 nei fıkrasında yer alan ve toplu suçlarda sanığın hâkim huzuruna çıkarılmasındaki müddeti düzenleyen hüküm, her şeyden evvel, toplu suç kavramı bakımından bir açıklık getirmemesi sebebiyle, mahzurlu mütalâa edilmiştir. Komisyonumuz, ayrıca, Anayasamızın 30 neu maddesine ait gerekçesinin, toplu suç kavramının tarifini kanun koyucuya bıraktığı ve metinde sadece toplu suçlarda demenin Anayasamızın ruhuna uygun düşmeyeceği sonucuna vararak, toplu suç tâbiri ile neyin kastedilmiş olduğunu tesbite yönelmiştir. Bu araştırmada, «1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı»nın 19 neu maddesinde (CMUK. m. 128) getirilen tanım, rehber alınmış ve buna benzer bir tarif benimsenmiştir. Ancak; 1632 sayılı Askerî Ceza Kanunu ile olan terim birliğini muhafaza edebilmek gayesiyle, bu kanunda toplu suç ile ilgili olarak yer alan «... ikiden ziyade kişi ...» tâbiri tercih edilmek suretiyle, 1412 sayılı Kanunun değiştirilmesine ait tasarıdan ayrılmıştır. Nihayet bir de, 353 sayılı Kanunun değiştirilmesine ait tasarının 72 nei maddesinin 2 nei fıkrasında yer alan «... veya hâkim önüne çıkarılması soruşturmanın yürütülmesi veya tamamlanması bakımından sakıncalı ise...» tâbiri, mahzurlu görüldüğünden, değiştirilerek kabul edilen 72 nei madde metnine dâhil edilmemiştir. Bütün bu değişiklikler sonucunda, adli ve askerî ceza usul kanunları arasındaki birlik de muhafaza edilmiş olmaktadır.

Madde 75. Fıkra 2. — Sanığın, tutukluluk halinin incelenmesini talebedebilmesi hakkına ilişkin bu maddedeki değişiklikler iki noktaya inhisar etmektedir. Bir kere, tasarının Millî Savunma Komisyonu tarafından aynen kabul edilen şekli ile suiistimale müsait bulunduğu, ve özellikle çok sanıklı dâvalarda her bir sanığın meselâ birer gün ara ile bu hakkını kullanmak yolunu seçerek, savcının normal soruşturma işlerini sekteye uğratabileceği müşahade edilmiştir. Bu sakıncayı bertaraf edebilmek gayesi ile, sanığın bu hakkını ancak belli tarihlerde kullanabileceği esas kabul olunmuştur. Netice itibariyle, sanığın bu esaslı hakkı elinden alınmamış, ancak suiistimalleri ve soruşturmanın lüzumsuz uzamasını önlemek bakımından, savcının re'sen yaptığı inceleme tarihi ile sanığın bu hakkını kullanabileceği tarih aynı olarak kabul edilmiştir. Maddedeki ikinci değişiklik; savcının mütalâası üzerine tutukluluk halinin devamına karar verilmesi halinde, sanık tarafından yapılacak itirazın bir müddete bağlanması olmuştur. Sanığın itiraz hakkını bir müddete bağlamaya sevk eden sebep, esas itibariyle yukarıda sözünü ettiğimiz ilk değişikliğe ilişkin bulunan gerekçedir.

Madde 80. Fıkra 4. — Bu maddede yapılan değişiklik gerekçesi, 72 nei maddedeki değişikliğin aynıdır. Esasen, 72 nei maddenin ikinci fıkrasını o şekilde değiştirdikten sonra, 80 nei maddenin 4 neu fıkrasını da buna mütenazır olarak değiştirmek gerekmekte idi.

Madde 136. — Bu maddedeki değişiklikler üç noktaya inhisar etmektedir. Değişikliğin ilki, ağır cezalı işlerde de sanığın vâreste tutulabileceği ilkesinin kabulü, şeklinde olmuştur. Bu değişiklik yapılırken de, esas itibariyle, adli ve askerî ceza usul kanunları arasındaki birliği muhafaza gayesi güdülmüş ve böylece «1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı»nın 38 nei maddesine (CMUK. m. 226) uyularak, ağır cezalı işlerde de sanığın duruşmadan vâreste tutulabileceği kabul edilmiştir. Bir taraftan mahkemenin duruşmadan vâreste tutulan sanığı getirme yetkisinin bulunması, diğer taraftan böyle bir sanığa müdafî gönderme hakkının tanınmış olması ve nihayet vâreste tutulan sanığın da her istediği zaman duruşmaya gelmesine enâni bir hükmün mevcut bulunmaması sebepleriyle, böyle bir değişiklikte sanığın hakları bakımından her hangi bir mahzur mütalâa edilmemiştir. Maddedeki ikinci değişiklik, talik veya tehiri müaakıp duruşmaya gelmeyen sanık hakkındaki duruşmanın, vâreste tutulma istemi olmasa bile, kendisinin gıyabında bitirilebileceği şeklinde olmuştur. Bunun gerekçesi de, sanığın mütaakıp duruşmalara gelmemek suretiyle dâvanın sonuçlanmasını engellemesini önlemektedir. Maddede son ve üçüncü bir değişiklik yapılarak, dâvanın görüldüğü Askerî Mahkemeden uzakta bulunan bir mahalde diğer bir suçundan dolayı tutuklu bulunan veya cezası infaz edilmekte olan sanığın, sorgu ve savunma için dâvaya

bakan mahkemeye getirilmesi zorunluluğunun ortadan kaldırılması şeklinde olmuştur. Bu değişiklik hali ile madde, yukarıdaki şartların mevcudiyeti halinde, sorgu ve savunmanın sanık veya hükümlünün bulunduğu mahal mahkemesince ve istinabe yoluyla yapılmasını âmir bulunmaktadır. Sözü edilen değişikliğin gerekçesi, uzaktan getirilen sanık veya hükümlünün kaçabilmesi ihtimal ve tehlikesini bertaraf edebilmek endişesidir. Nitekim kaçma olaylarının çoğunun, sanık veya hükümlülerin bir mahalden diğerine götürme sırasında vukubulması da bu endişenin haklılığını göstermektedir. Öte yandan, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun değiştirilmesine ilişkin tasarrufların 38 nci maddesinde de (CMUK. m. 226) buna benzer bir hükmün kabul edilmiş olması, duyulan ihtiyaç ve endişeyi destekler niteliktedir. Bununla beraber, askerî yargıda adli yargıda olduğu gibi kanuna dayanan bir mahal itibarıyla yetki ayırımı müessesesi bulunmadığından, bu kanunda sadece «... dâvanın görüldüğü Askerî Mahkemeden uzakta...» ölçüsünün kullanılmasında zaruret hissedilmiştir. Nihayet varestede tutulmanın talep veya hükümlünün rızası hilâfına olarak duruşmaya gidememesi sebebiyle, sorgu ve savunma bakımından varestede tutulmaya nisbetle daha teminatlı bir prensibin aynı hükmünde yer alması gerekmektedir. Gerçekten de, varestede tutulma halinde hüküm tesisi için bizzat sanığın savunması aranmadığı halde, bu açıkladığımız usulde, dâvanın ağır cezalı işlerden olması şartıyla, sanığın sorgudan sonra bir de esas hakkında mütalâa üzerine nihai savunmasının alınması zorunluluğu kabul edilmiştir.

Madde 217. — Bu maddede yapılan değişiklikle, temyiz safhasının uzamasını önlemek bakımından, temyiz beyan, dilekçe veya lâyihasının karşı tarafa tebliği Yargıtayın lüzum görmesi şartına bağlanmış ve salt ilgilinin talebinin bu konuda bir mecburiyet doğurmaması esası kabul edilmiştir.

Madde 218. — Bu maddede yapılan değişiklikle, temyiz safhasının uzamasını önlemek bakımından, duruşma talebinin ancak temyiz beyan ve dilekçesinde yapılarak, lâyiha ile duruşma talebinin mümkün olmayacağı esası kabul edilmiştir.

T. C. Anayasasının geçici 17 nci maddesinin : «Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 134, 138 ve 141 nci maddeleri gereğince, askerî yargı ile ilgili kanunlar bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde değiştirilir» hükmü gereği olarak, öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususu komisyonumuzca kabul edilen işbu rapor Genel Kurulum tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Adalet Komisyonu

Başkanı Y.

Komisyon Sözcüsü

Sivas

T. Koraltan

Kars

İ. H. Alaca

Kâtip

Sinop

H. Biçer

Kırşehir

C. Eroğlu

Erzurum

S. Aras

Konya

Söz hakkım mahfuzdur.

K. İmer

İçel

M. Arkan

Kütahya

F. Azmioğlu

İmza da bulunamadı

Mardin

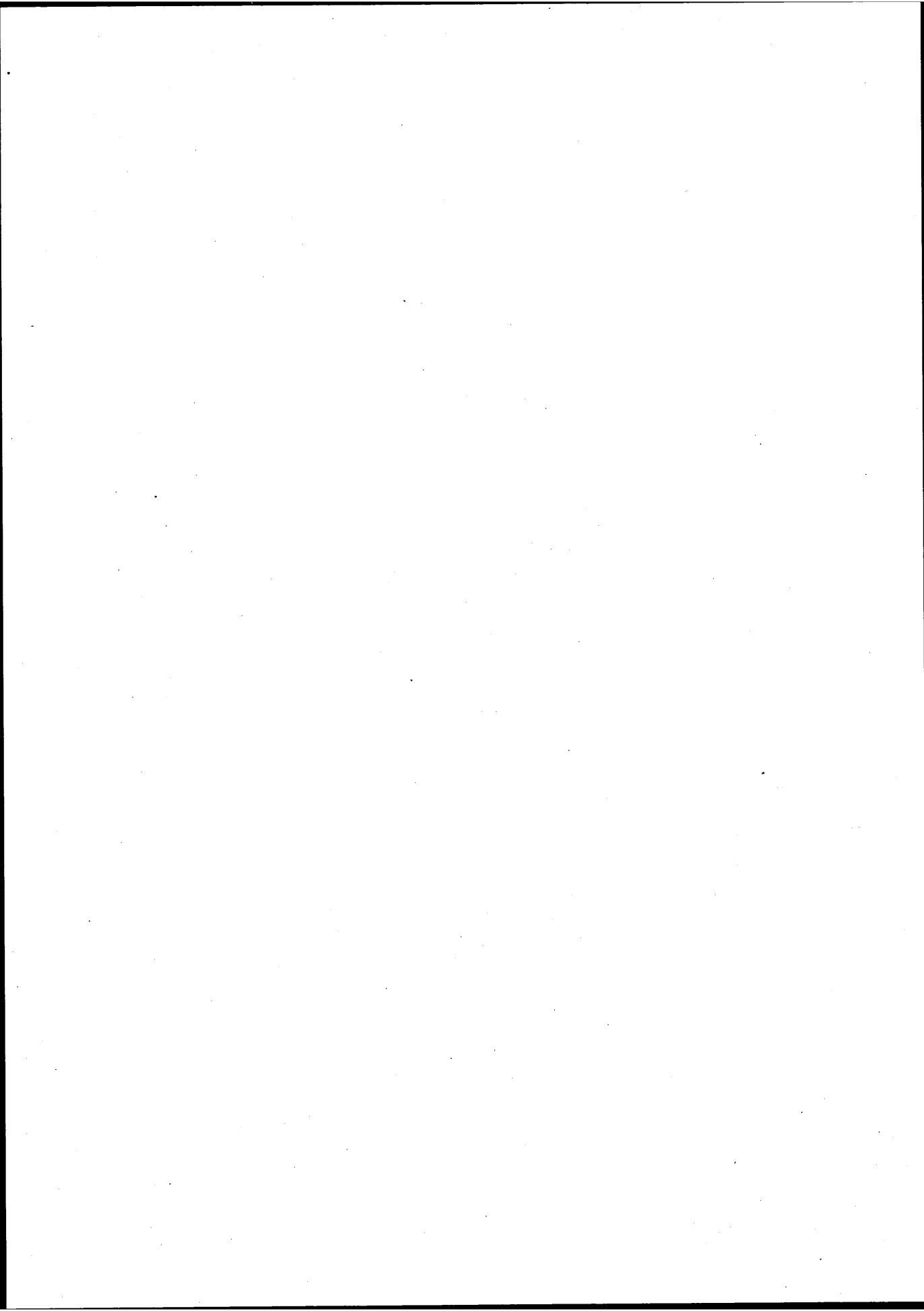
E. K. Aybar

Niğde

M. Ocakcioğlu

Tokat

O. Hacıbalıoğlu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 6, 8, 10, 11, 34, 36, 40, 52, 70, 72, 74, 75, 80, 118, 131, 136, 143, 146, 153, 160, 177, 217 ve 218 maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 6. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan her kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin refakatinde bir askerî savcı ile yeteri kadar askerî savcı, yardımcı olarak bulunur.

Aynı komutanlık nezdinde birden fazla askerî mahkeme kurulduğu takdirde bir askerî savcılık teşkilâtı ile yetinilebilir.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı ve askerî kurum âmiri

Madde 8. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri bir suçun işlendiğini öğrendiklerinde, refakatlerindeki askerî savcıya soruşturma açtırır ve yapılmakta olan soruşturma hakkında askerî savcıdan her zaman bilgi isteyebilirler.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirlerinin refakatlerindeki adli müşavirler, bu yetkilerinin kullanılmasında bu komutan ve askerî kurum âmirlerinin yardımcısıdırlar ve kanun yollarına başvurmada adı geçen komutan ve askerî kurum âmirleri adına ilgili soruşturma ve dâva dosyalarını incelemeye yetkilidirler.

Adli müşavirler, aynı zamanda refakatlerinde buldukları, nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirlerinin hukuk işlerinde de yardımcısıdırlar.

Kıta komutanının veya askerî kurum âmirinin kanuni ve şahsi engelleri yetkilerinin kullanılmasına imkân vermez ise bu yetkiler kanuni vekillerine geçer.

Asker kişiler

Madde 10. — Bu kanunun uygulanmasında aşağıda yazılı olanlar asker kişi sayılırlar:

A) Muvazzaf askerler :

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONUNUN
DEĞİŞTİRİŞİ

353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 6, 8, 10, 11, 34, 36, 40, 52, 70, 72, 74, 75, 80, 118, 131, 136, 143, 146, 153, 160, 177, 217 ve 218 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 6. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan her kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin refakatinde bir askerî savcı ile yeteri kadar askerî savcı, yardımcı olarak bulunur.

Aynı komutanlık nezdinde birden fazla askerî mahkeme kurulduğu takdirde bir askerî savcılık teşkilâtı ile yetinilebilir.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı ve askerî kurum âmiri

Madde 8. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri bir suçun işlendiğini öğrendiklerinde, refakatlerindeki askerî savcıya soruşturma açtırır ve yapılmakta olan soruşturma hakkında askerî savcıdan her zaman bilgi isteyebilirler.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirlerinin refakatlerindeki adli müşavirler, bu yetkilerinin kullanılmasında bu komutan ve askerî kurum âmirlerinin yardımcısıdırlar ve kanun yollarına başvurmada adı geçen komutan ve askerî kurum âmirleri adına ilgili soruşturma ve dâva dosyalarını incelemeye yetkilidirler.

Adli müşavirler, aynı zamanda refakatlerinde buldukları nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirlerinin hukuk işlerinde de yardımcısıdırlar.

Kıta komutanının veya askerî kurum âmirinin kanuni ve şahsi engelleri yetkilerinin kullanılmasına imkân vermez ise bu yetkiler kanuni vekillerine geçer.

Asker kişiler

Madde 10. — Bu kanunun uygulanmasında aşağıda yazılı olanlar asker kişi sayılırlar :

Millet Meclisi

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

353 sayılı Askerî mahkemeler kuruluş ve yargılama usulü Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 353 sayılı Askerî mahkemeler kuruluşu ve yargılama usulü Kanununun 6, 8, 10, 11, 34, 36, 40, 52, 70, 72, 74, 75, 80, 118, 131, 136, 143, 146, 153, 160, 177, 217 ve 218 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 6.— Tasarının 6 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı ve askerî kurum âmiri

Madde 8. — Tasarının 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Asker kişiler

Madde 10. — Tasarının 10 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

(S. Sayısı : 562)

(Hükümetin teklifi)

Subaylar, askerî memurlar, askerî öğrenciler, astsubaylar, erbaşlar ve erler.

B) Yedek askerler (Askerî hizmette buldukları sürece),

C) Millî Savunma Bakanlığı veya Türk Silâhlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşlarında çalışan sivil personel,

D) Askerî işyerlerinde çalışan ve İş Kanununa tabi bulunan işçiler,

E) Rızası ile Türk Silâhlı Kuvvetlerine katılanlar,

F) Askerî yargı organlarınınca tutuklanmış veya hapsedilmiş veya askerî makamlarca muhafaza altına alınmış veya gözaltı edilmiş kişiler.

Asker olmıyan kişilerin askerî mahkemelerde yargılanmaları

Madde 11. — Askerî mahkemeler, asker olmıyan kişilerin aşağıda yazılı suçlarına ilişkin davalara bakarlar.

A) Askerî Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 81, 93, 94, 95, 100, 101, 102 nci maddeleri ile 148 nci maddesinin (B) fıkrasında ve 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununa bâzı maddeler eklenmesine dair gün ve sayılı Kanunda yazılı suçlar.

B) Nöbetçi, Devriye, Karakol, İnzibat ve Askerî Trafik ile diğer kanunlara göre kolluk veya kurtarma ve yardım görevi verilmiş olan asker kişilere karşı, bu görevleri yaptıkları sırada işledikleri suçlar

1110 sayılı Kanunla düzenlenmiş, birinci yasaık bölgelerinde veya nöbet yerlerinde karakolda, kışla ve karargâhda, askerî kurumlarda, yerleşme ve konaklama yolu ile tutulan (kullanılan) bina ve mahaller içinde asker kişilere karşı işledikleri suçlar.

D) Diğer kanunlar ile askerî mahkemelerde yargılanmaları öngörülenler.

Askerî savcının yetkisi, yetki ve görev uyuşmazlıkları

Madde 34. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin re-fakatindeki askerî savcının yetkisi, nezdinde bulunduğu askerî mahkemenin yetkisi ile sınırlıdır.

A) Askerî savcılar arasında çıkacak yetki uyuşmazlıkları aralarında halledilir.

B) Nezdinde disiplin mahkemesi kurulan kıta komutanları veya askerî kurum âmirleri ile askerî savcılar arasında çıkacak görev uyuşmazlıkları aralarında halledilir.

Her iki halde de uyuşmadıkları takdirde Millî Savunma Bakanlığına başvurulur.

(Millî Savunma Komisyonunun değiştiriiği)

A) Muvazzaf askerler :

Subaylar, askerî memurlar, askerî öğrenciler, astsubaylar, erbaşlar ve erler.

B) Yedek askerler (Askerî hizmette buldukları sürece).

C) Millî Savunma Bakanlığı veya Türk Silâhlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşlarında çalışan sivil personel,

D) Askerî işyerlerinde çalışan ve iş Kanununa tabi bulunan işçiler,

E) Rızası ile Türk Silâhlı Kuvvetlerine katılanlar,

F) Askerî yargı organlarınca tutuklanmış veya hapsedilmiş veya askerî makamlarca muhafaza altına alınmış veya gözaltı edilmiş kişiler.

Asker olmayan kişilerin askerî mahkemelerde yargılanmaları

Madde 11. — Askerî mahkemeler, asker olmayan kişilerin aşağıda yazılı suçlarına ilişkin dâvalara bakarlar.

A) 1. Askerî Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 81, 93, 94, 95, 100, 101, 102 nci maddeleri ile 148 nci maddesinin (B) fıkrasında yazılı suçlar ile;

2. Birinci askerî yasak bölgeler içinde veya nöbet yerlerinde, karakollarda kışla ve karargâhlarda, askerî kurumlarda, yerleşme ve konaklama amacıyla kullanılan bina ve mahaller içinde, asker kişilere fiilen taarruzda bulunma, sövme ve hakaret etme veyahut askerlik görevine ilişkin işleri yapmaya veya yapmamaya zorlamak için şiddet ve tehdide başvurma suçları;

3. Nöbetçi, devriye, karakol, inzibat, askerî trafik, kolluk veya kurtarma ve yardım görevi yapan asker kişilere karşı bu görevleri yaptıkları sırada işlenen ve bent (2) de yazılı suçlar;

4. Devletin askerî kuvvetlerini alenen tahkir ve tezyif suçları.

B) Nöbetçi, devriye, karakol, inzibat ve askerî trafik ile diğer kanunlara göre kolluk veya kurtarma ve yardım görevi verilmiş olan asker kişilere karşı, bu görevleri yaptıkları sırada işledikleri suçlar.

(Adalet Komisyonunun değiştiriiği)

Asker olmayan kişilerin askerî mahkemelerde yargılanmaları

Madde 11. — Askerî mahkemeler, asker olmayan kişilerin aşağıda yazılı suçlarına ilişkin dâvalarına bakarlar.

A) Askerî Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 81, 93, 94, 95, 100, 101, 102 nci maddeleri ile 148 nci maddelerinin (B) fıkrasında yazılı suçlar ile;

B) Birinci askerî yasak bölgeler içinde veya nöbet yerlerinde karakollarda kışla ve karargâhlarda, askerî kurumlarda, yerleşme ve konaklama amacıyla kullanılan bina ve mahaller içinde askerlere fiilen taarruzda bulunan, sövme, veya hakaret eden veyahut askerlik görevine ilişkin işleri yapmaya veya yapmamaya zorlamak için şiddet ve tehdide başvurularının Türk Ceza Kanununun bu fiillere ilişkin 188, 190, 191, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 266, 267, 268, 269, 271, 272 ve 273 nci maddelerinde gösterilen suçları;

C) Nöbetçi, devriye, karakol, inzibat, askerî trafik, kolluk veya kurtarma ve yardım görevi yapan askerlere (umumi emniyet ve asayişî korumaya ilişkin önleyici ve adli zabıta görevlerini ifa ettikleri sırada jandarma subay, astsubay, erbaş ve erler hariç) karşı bu görevleri yaptıkları sırada işlenen yukarıdaki (B) fıkrasında yazılı suçlar;

Teftiş Kurulu

Madde 36. — Askerî mahkeme kalemleri ile askerî savcılıkları ve kalemlerini, adli müşavirlik hizmetlerini ve askerî ceza ve tutuk evlerini Millî Savunma Bakanı adına teftiş ve murakabe etmek ve kanunun belirttiği hallerde soruşturma yapmak üzere müfettiş sıfat ve yetkisini taşıyan bir başkanın yönetimi altında lüzumu kadar müfettişten kurulu bir askerî adalet teftiş kurulu kurulur. Bu kurulun kuruluşu, görev, yetki ve hizmetlerini ne şekilde yürüteceği bir yönetmelik ile düzenlenir.

Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı hâkim ret isteminin zamanı

Madde 40. — Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi istemi, mahkemelerde iddianamenin ve Askerî Yargıtayda sözcü üye tarafından raporun okunmasına kadar ileri sürülebilir. Yeni çıkan sebeplerden dolayı duruşma bitinceye, Askerî Yargıtayda inceleme sona erinceye kadar hâkimin reddi istenebilir.

Savaşta, 37 nci maddede yazılı sebeplerin dışındaki bir sebebe dayanılarak hâkimin reddi isteminde bulunulamaz.

(Millî Savunma Komisyonunun değiştirişi)

C) 1110 sayılı Kanunla düzenlenmiş, birinci yasak bölgelerinde veya nöbet yerlerinde karakolda, kışla ve karargâhda, askerî kurumlarda, yerleşme ve konaklama yolu ile tutulan (kullanılan) bina ve mahaller içinde asker kişilere karşı işledikleri suçlar.

D) Diğer kanunlar ile askerî mahkemelerde yargılanmaları öngörülenler.

Askerî savcının yetkisi, yetki ve görev uyumsuzlukları

Madde 34. — Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin refakatindeki askerî savcının yetkisi, nezdinde bulunduğu askerî mahkemenin yetkisi ile sınırlıdır.

A) Askerî savcılar arasında çıkacak yetki uyumsuzlukları aralarında halledilir.

B) Nezdinde disiplin mahkemesi kurulan kıta komutanları veya askerî kurum âmirleri ile askerî savcılar arasında çıkacak görev uyumsuzlukları aralarında halledilir.

Her iki halde de uyuşamadıkları takdirde Millî Savunma Bakanlığına başvurulur.

Teftiş Kurulu

Madde 36. — Askerî mahkeme kalemleri ile askerî savcılıkları ve kalemlerini, adli müşavirlik hizmetlerini ve askerî ceza ve tutuk evlerini Millî Savunma Bakanı adına teftiş ve mura-kabe etmek ve kanunun belirttiği hallerde soruşturma yapmak üzere müfettiş sıfat ve yetkisini taşıyan bir başkanın yönetimi altında lüzumu kadar müfettişten kurulu bir askerî adalet teftiş kurulu kurulur. Bu kurulun kuruluşu, görev, yetki ve hizmetlerini ne şekilde yürüteceği bir yönetmelik ile düzenlenir.

Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı hâkim ret isteminin zamanı

Madde 40. — Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi istemi, mahkemelerde iddianamenin ve Askerî Yargıtayda sözcü üye tarafından raporun okunmasına kadar ileri sürülebilir. Yeni çıkan sebeplerden dolayı duruşma bitinceye, Askerî Yargı-

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

D) Devletin askerî kuvvetlerini tahkir ve tezyif suçları;

E) Diğer kanunlar ile askerî mahkemelerde yargılanmaları öngörülen suçlar.

Askerî savcının yetkisi, yetki ve görev uyumsuzlukları

Madde 34. — Tasarımın 34 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Teftiş kurulu

Madde 36. — Tasarımın 36 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı hâkim ret isteminin zamanı

Madde 40. — Tasarımın 40 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Tebliğ usulleri

Madde 52. — Asker kişilere yapılacak tebliğler üst makam aracılığı ile ve ilgiliden alınacak bir belge karşılığı yapılır. Bu belgede tebliğ ve tebellüğ edenin imzaları ile tebliğin yer ve zamanının gösterilmesi lâzımdır.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirine gösterilecek evrak kendisine gönderilir. (Bu gösterilme bir mehil başlangıcı olursa, gösterilen evrakın konusu ile yer ve zamanını belirten bir belge imzalanır.

Asker kişilerden başkasına yapılması gereken tebliğler, bir alımdı karşılığında asker kişiler tarafından yapılabilir.

Tebliğat Kanunu hükümleri askerî mahkemelerde de uygulanır.

Savaş halinde tebliğat; basın veya her türlü yayın ve haberleşme aracı ile yapılabilir.

Tutuklama isteme yetkisi

Madde 70. — Sanığın tutuklanmasını askerî savcı doğrudan doğruya yetkili askerî mahkemeden isteyebilir.

Nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri sanığın tutuklanmasını istediği takdirde bu istemini gerekçesi ile birlikte askerî savcıya bildirir. Askerî savcı, bu istemi yetkili askerî mahkemeye intikal ettirmekle yükümlüdür.

Bu mahkeme ret veya kabul hakkında bir karar vermek zorundadır.

Tutuklunun sorguya çekilmesi

Madde 72. — Tutuklanmasına karar verilen sanık, tutulduğunda derhal ve nihayet, tutulma yerine en yakın askerî mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre (hariç kırksekiz saat içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

Toplu olarak işlenen suçlarda suçun mahiyeti, suçlu adedinin çokluğu, bunlardan bir kısmının henüz tesbit edilememiş olması veya delillerin dağınıklığı gibi hallerde (birinci fıkrada yazılı süre içinde mahkeme veya hâkim önüne çıkarılması soruşturmanın yürütülmesi veya tamam-

(Millî Savunma Komisyonunun değiştirişi)

tayda inceleme sona erinceye kadar hâkimin reddi istenebilir.

Savaşta, 37 nci maddede yazılı sebeplerin dışındaki bir sebebe dayanılarak hâkimin reddi isteminde bulunulamaz.

Tebliğ usulleri

Madde 52. — Asker kişilere yapılacak tebliğler üst makam aracılığı ile ve ilgiliden alınacak bir belge karşılığı yapılır. Bu belgede tebliğ ve tebellüğ edenin imzaları ile tebliğin yer ve zamanının gösterilmesi lâzımdır.

Nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirine gösterilecek evrak kendisine gönderilir. Bu gösterilme bir mehil başlangıcı olursa, gösterilen evrakın konusu ile yer ve zamanını belirten bir belge imzalanır.

Asker kişilerden başkasına yapılması gereken tebliğler, bir alındı karşılığında asker kişiler tarafından yapılabilir.

Tebliğat Kanunu hükümleri askerî mahkemelerde de uygulanır.

Savaş halinde tebliğat; basın veya her türlü yayın ve haberleşme aracı ile yapılabilir.

Tutuklama isteme yetkisi

Madde 70. — Sanığın tutuklanmasını askerî savcı doğrudan doğruya yetkili askerî mahkemenen isteyebilir.

Nezinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri sanığın tutuklanmasını istediği takdirde bu istemini gerekçesi ile birlikte askerî savcıya bildirir. Askerî savcı, bu istemi yetkili askerî mahkemeye intikal ettirmekle yükümlüdür.

Bu mahkeme ret veya kabul hakkında bir karar vermek zorundadır.

Tutuklanmanın sorguya çekilmesi

Madde 72. — Tutuklanmasına karar verilen sanık, tutulduğunda derhal ve nihayet, tutulma yerine en yakın askerî mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırksekiz saat içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

Toplu olarak işlenen suçlarda suçun mahi-

Millet Meclisi

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Tebliğ usulleri

Madde 52. — Tasarımın 52 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tutuklama isteme yetkisi

Madde 70. — Tasarımın 70 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tutuklanmanın sorguya çekilmesi

Madde 72. — Tutuklanmasına karar verilen sanık, tutulduğunda derhal ve nihayet, tutulma yerine en yakın askerî mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırksekiz saat içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

İkiden ziyade kişinin bir suçun icrasına iş-

(S. Sayısı : 562)

(Hükümetin teklifi)

lanması bakımından sakıncalı ise sanık soruşturmanın bitiminde ve her halde yedi gün içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

Yukardaki fıkralarda yazılı süreler içinde sanık, askerî mahkeme önüne çıkarılma imkânı olmadığı takdirde en yakın Sulh Hâkimine gönderilir. Bu süreler geçtikten sonra mahkeme veya hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınmaz.

Sanığa, sorgu sırasında tutuklama sebebi ve isnadolunan suç bildirilir. Sorgu sırasında tutuklama müzekkeresinin geri alındığı veya tutulan kimsenin tutuklama müzekkeresindeki kimse olmadığı anlaşılırsa, tutulan bu kişi derhal salıverilir.

Tutuklama kararı ile ret kararına itiraz

Madde 74. — Tutuklama kararına karşı sanık, askerî savcı ve nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri,

Tutuklama isteminin reddine dair karara karşı askerî savcı ile nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri,

Yedi gün içinde itiraz edebilirler.

Yukardaki fıkralarda yazılı itirazlar, tutuklama istemini inceliyen askerî mahkemeye en yakın askerî mahkemeye yapılır. Bu mahkemenin verdiği karar kesindir.

Ancak, itirazı tetkik eden mahkeme, sanığın tutuklanmasına karar verdiği takdirde; sanığın, yukarda belirtilen süre içinde itirazda bulunan nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin nezdindeki askerî mahkeme hariç, en yakın askerî mahkemeye yukardaki süre içinde itiraz edebilir. Bu mahkemenin verdiği karar kesindir.

Tutukluluk halinin incelenmesi

Madde 75. — Askerî savcı tutuklamadan itibaren 30 gün içinde tutukluluk halinin devamına lüzum olup olmadığını doğrudan doğruya inceler. Sanığın serbest bırakılmasını uygun bulmadı-

(Millî Savunma Komisyonunun değiştirişi)

yeti, suçlu adedinin çokluğu, bunlardan bir kısmının henüz tesbit edilememiş olması veya delillerin dağınlıklığı gibi hallerde birinci fıkrada yazılı süre içinde mahkeme veya hâkim önüne çıkarılması soruşturmanın yürütülmesi veya tamamlanması bakımından sakıncalı ise sanık soruşturmanın bitiminde ve her halde yedi gün içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

Yukardaki fıkralarda yazılı süreler içinde sanık, askerî mahkeme önüne çıkarılma imkânı olmadığı takdirde en yakın sulh hâkimine gönderilir. Bu süreler geçtikten sonra mahkeme veya hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınamaz.

Sanığa, sorgu sırasında tutuklama sebebi ve isnadolunan suç bildirilir. Sorgu sırasında tutuklama müzekkeresinin geri alındığı veya tutulan kimsenin tutuklama müzekkeresindeki kimse olmadığı anlaşılırsa, tutulan bu kişi derhal salıverilir.

Tutuklama kararı ile ret kararına itiraz

Madde 74. — Tutuklama kararına karşı sanık askerî savcı ve nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri,

Tutuklama isteminin reddine dair karara karşı askerî savcı ile nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmiri,

Yedi gün içinde itiraz edebilirler.

Yukardaki fıkralarda yazılı itirazlar, tutuklama istemini inceliyen askerî mahkemeye en yakın askerî mahkemeye yapılır. Bu mahkemenin verdiği karar kesindir.

Ancak, itirazı tetkik eden mahkeme, sanığın tutuklanmasına karar verdiği takdirde; sanığın, yukarda belirtilen süre içinde itirazda bulunan nezdinde askerî mahkeme kurulan kıta komutanı veya askerî kurum âmirinin nezdindeki askerî mahkeme hariç, en yakın askerî mahkemeye yukardaki süre içinde itiraz edebilir. Bu mahkemenin verdiği karar kesindir.

Tutukluluk halinin incelenmesi

Madde 75. — Askerî savcı tutuklamadan itibaren 30 gün içinde tutukluluk halinin devamına lüzum olup olmadığını doğrudan doğruya in-

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

tiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda; sanık sayısının çokluğu veya sanıkların yahut delillerin durumu veya suçun niteliği sebebiyle birinci fıkrada hükmünün uygulanamaması halinde sanık, soruşturmanın bitiminde ve her halde yedi gün içinde yetkili mahkeme veya hâkim önüne çıkarılır.

Yukardaki fıkralarda yazılı süreler içinde sanık, askerî mahkeme önüne çıkarılma imkânı olmadığı takdirde en yakın Sulh Hâkimine gönderilir. Bu süreler geçtikten sonra mahkeme veya hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınmaz.

Sanığa, sorgu sırasında tutuklama sebebi ve isnadolunan suç bildirilir. Sorgu sırasında tutuklama müzekkeresinin geri alındığı veya tutulan kimsenin tutuklama müzekkeresindeki kimse olmadığı anlaşılırsa tutulan bu kişi derhal salıverilir.

Tutuklama kararı ile ret kararına itiraz

Madde 74. — Tasarının 74 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tutukluluk halinin incelenmesi

Madde 75. — Askerî savcı tutuklamadan itibaren 30 gün içinde tutukluluk halinin devamına lüzum olup olmadığını doğrudan doğ-

(Hükümetin teklifi)

ğı takdirde yeni baştan ne zaman inceleme yapılacağını kararlaştırır. Bundan sonraki incelemelerin üç haftadan eksik ve iki aydan fazla olmıyan mehiller içinde yapılması gerekir.

Bu mehiller içinde sanık tarafından da tutukluluk halinin incelenmesi istenebilir. Askerî savcı tutukluluk halinin devamını gerekli görürse, yazılı düşüncesi ile birlikte bu istemi yetkili askerî mahkemeye gönderir. Bu istem hakkında askerî mahkemenin vereceği karara karşı sanık, bu mahkemeye en yakın askerî mahkemede itiraz edebilir. Askerî mahkemenin vereceği karar kesindir.

Tutukluluk halinin devamına dair verilen kararın tebliğinden itibaren mehil yeniden işlemeğe başlar.

Yakalanan kimsenin sorguya çekilmesi

Madde 80. — Yakalanan kişi serbest bırakılmaz ise hemen en yakın askerî inzibat karakoluna veya askerî makama teslim olunur, veya yetkili askerî inzibat gelinceye kadar olay yerinde tutulur.

Bu makam, yakalanan kişiden askerî savcıyı ve Cumhuriyet Savcısını haberdar eder.

Yakalanan kişi derhal ve nihayet, tutulma yerine en yakın askerî mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırksekiz saat içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

Toplu olarak işlenen suçlarda suçun mahiyeti, suçlu adedinin çokluğu, bunlardan bir kısmının henüz tespit edilememiş olması veya delillerin dağınıklığı gibi hallerde birinci fıkrada yazılı süre içinde mahkeme veya hâkim önüne çıkarılması soruşturmanın yürütülmesi veya tamamlanması bakımından sakıncalı ise sanık soruşturmanın bitiminde ve her halde yedi gün içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır .

3 ve 4 nci fıkralarda yazılı süreler içinde sanık, askerî mahkeme önüne çıkarılma imkânı olmadığı takdirde en yakın Sulh Hâkimine gönderilir. Bu süreler geçtikten sonra mahkeme veya hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınmaz.

Askerî mahkeme veya sulh hâkimi, yakalanmayı gerektiren bir hal görmez veya yakalama sebepleri ortadan kalkmış bulunursa yakalanan kişinin serbest bırakılmasını emreder.

Aksi halde tutuklamaya ait hükümler uygulanır.

(Millî Savunma Komisyonunun değiştirilişi)

celer. Sanığın serbest bırakılmasını uygun bulmadığı takdirde yeni baştan ne zaman inceleme yapılacağını kararlaştırır. Bundan sonraki incelemelerin üç haftadan eksik ve iki aydan fazla olmıyan mehiller içinde yapılması gerekir.

Bu mehiller içinde sanık tarafından da tutukluluk halinin incelenmesi istenebilir. Askerî savcı tutukluluk halinin devamını gerekli görürse, yazılı düşüncesi ile birlikte bu istemi yetkili askerî mahkemeye gönderir. Bu istem hakkında askerî mahkemenin vereceği karara sanık, bu mahkemeye en yakın askerî mahkemede itiraz edebilir. Askerî mahkemenin vereceği karar kesindir.

Tutukluluk halinin devamına dair verilen kararın tebliğinden itibaren mehil yeniden işleme-ye başlar.

Yakalanan kimsenin sorguya çekilmesi

Madde 80. — Yakalanan kişi serbest bırakılmaz ise hemen en yakın askerî inzibat karakoluna veya askerî makama teslim olunur, veya yetkili askerî inzibat gelinceye kadar olay yerinde tutulur.

Bu makam, yakalanan kişiden askerî savcıyı ve Cumhuriyet Savcısını haberdar eder.

Yakalanan kişi derhal ve nihayet, tutulma yerine en yakın askerî mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırksekiz saat içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

Toplu olarak işlenen suçlarda suçun mahiyeti, suçlu adedinin çokluğu, bunlardan bir kısmının henüz tesbit edilememiş olması veya delillerin dağınıklığı gibi hallerde birinci fıkrada yazılı süre içinde mahkeme veya hâkim önüne çıkarılması soruşturmanın yürütülmesi veya tamamlanması bakımından salıncalı ise sanık soruşturmanın bitiminde ve her halde yedi gün içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

3 ve 4 nolu fıkralarda yazılı süreler içinde sanık, askerî mahkeme önüne çıkarılma imkânı olmadığı takdirde en yakın sulh hâkimine gönderilir. Bu süreler geçtikten sonra mahkeme veya hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınmaz.

Millet Meclisi

(Adalet Komisyonunun değiştirilişi)

ruya inceler. Sanığın serbest bırakılmasını uygun bulmadığı takdirde yeni baştan ne zaman inceleme yapılacağını kararlaştırır. Bundan sonraki incelemelerin üç haftadan eksik ve iki aydan fazla olmıyan mehiller içinde yapılması gerekir.

Askerî savcının tutukluluk halinin incelenmesi için tâyin ettiği tarihte sanık da tutukluluk halinin incelenmesini isteyebilir. Askerî savcı tutukluluk halinin devamını gerekli görürse, yazılı düşüncesi ile birlikte bu istemi yetkili askerî mahkemeye gönderir. Bu istem hakkında askerî mahkemenin vereceği karara karşı sanık, üç gün içinde bu mahkemeye en yakın askerî mahkemede itiraz edebilir. Askerî mahkemenin vereceği karar kesindir.

Tutukluluk halinin devamına dair verilen kararın tebliğinden itibaren mehil yeniden işleme-ye başlar.

Yakalanan kimsenin sorguya çekilmesi

Madde 80. — Yakalanan kişi serbest bırakılmaz ise hemen en yakın askerî inzibat karakoluna veya askerî makama teslim olunur, veya yetkili askerî inzibat gelinceye kadar olay yerinde tutulur.

Bu makam yakalanan kişiden askerî savcıyı ve Cumhuriyet Savcısını haberdar eder.

Yakalanan kişi derhal ve nihayet, tutulma yerine en yakın askerî mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç kırksekiz saat içinde askerî mahkeme önüne çıkarılır.

İkiden ziyade kişinin bir suçun icrasına iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda; sanık sayısının çokluğu veya sanıkların yabıt delillerin durumu veya suçun niteliği sebebiyle birinci fıkrada hükmünün uygulanmaması halinde sanık, soruşturmanın bitiminde ve her halde yedi gün içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır.

3 ve 4 nolu fıkralarda yazılı süreler içinde sanık, askerî mahkeme önüne çıkarılma imkânı olmadığı takdirde en yakın sulh hâkimine gönderilir. Bu süreler geçtikten sonra mahkeme veya hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun kılınmaz.

(S. Sayısı : 562)

(Hükümetin teklifi)

İddianamenin sanığa tebliği

Madde 118. — İddianame sanığa davetiyle ile birlikte verilir.

İddianamenin asker kişilere usulen tebliği sırasında kendilerinin savunma amacıyla bir istemleri varsa vaktinde bildirmeleri gereği de hatırlatılır.

Tehir süresi ve duruşmanın tekrarı

Madde 131. — Tehir olunan duruşmaya, zorunluk olmadıkça, sekiz günden fazla ara verilmez.

Tehir süresi sekiz günü geçtiği veya 130 ncu maddeye göre duruşma talik olduğu veyahut askerî mahkeme kurulu arasında kısmen veya tamamen değişiklik olduğu takdirde eski duruşma tutanaklarının okunması yolu ile duruşma tekrarlanır.

Savaş halinde ikinci fıkra hükümleri uygulanmaz.

Sanığın duruşmadan vâreste tutulması

Madde 136. — Ağır cezalı işler dışında, sanık bulunduğu yerin uzaklığından dolayı rızası ile duruşmada hazır bulunmak zorunluğundan vâreste tutulabilir.

Sanığın bu istemi hakkında askerî mahkemece karar verilir.

Bu takdirde sanık mahkemece iddia hakkında sorguya çekilmemiş ise dâvaya esas olan vakıalar üzerine, istinabe suretiyle sorguya çekilir.

Sorguya ait tutanak duruşma sırasında okunur.

Askerî mahkemece sanığın bizzat hazır bulunmasına veya gecikmesinde sakınca umulan hallerde zorla getirilmesine her zaman karar verilebilir.

Sanık bulunmaksızın duruşma yapılabilecek olan dâvalarda sanığın müdâfi göndermeye yetkisi vardır.

Ağır cezalı işlerde sanığın duruşmada sorgusu yapılmış (ve sanık bundan sonraki duruşmaların, yokluğunda yapılmasını istemiş ise askerî mahkemece duruşmanın yokluğunda yapılmasına karar verilebilir.

Savaş halinde; suç vasfına bakılmaksızın tehir veya taliki takibeden duruşmaya gelmemiş olan sanık hakkında, duruşmanın yokluğunda yapılmasına askerî mahkemece karar verilebilir.

(Millî Savunma Komisyonunun değiştirişi)

Askerî mahkeme veya sulh hâkimi, yakalamayı gerektiren bir hal görmez veya yakalama sebepleri ortadan kalkmış bulunursa yakalanan kişinin serbest bırakılmasını emreder.

Aksi halde tutuklamaya ait hükümler uygulanır.

İddianamenin sanığa tebliği

Madde 118. — İddianame sanığa davetiye ile birlikte verilir.

İddianamenin asker kişilere usulen tebliği sırasında kendilerinin savunma amacıyla bir istemleri varsa vaktinde bildirmeleri gereği de hatırlatılır.

Tehir süresi ve duruşmanın tekrarı

Madde 131. — Tehir olunan duruşmaya, zorunluluk olmadıkça, sekiz günden fazla ara verilmez.

Tehir süresi sekiz günü geçtiği veya 130 ncü maddeye göre duruşma talik olunduğu veya yahut askerî mahkeme kurulu arasında kısmen veya tamamen değişiklik olduğu takdirde eski duruşma tutanaklarının okunması yolu ile duruşma tekrarlanır.

Savaş halinde ikinci fıkra hükümleri uygulanmaz.

Sanığın duruşmadan vâreste tutulması

Madde 136. — Ağır cezalı işler dışında, sanık bulunduğu yerin uzaklığından dolayı rızası ile duruşmada hazır bulunmak zorunluluğundan vâreste tutulabilir.

Sanığın bu istemi hakkında askerî mahkemece karar verilir.

Bu takdirde sanık mahkemece iddia hakkında sorguya çekilmemiş ise dâvaya esas olan vâkıalar üzerine, istinabe suretiyle sorguya çekilir.

Sorguya ait tutanak duruşma sırasında okunur.

Askerî mahkemece sanığın bizzat hazır bulunmasına veya gecikmesinde sakınca umulan hallerde zorla getirilmesine her zaman karar verilebilir.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Askerî mahkeme veya sulh hâkimi, yakalamayı gerektiren bir hal görmez veya yakalama sebepleri ortadan kalkmış bulunursa yakalanan kişinin serbest bırakılmasını emreder.

Aksi halde tutuklamaya ait hükümler uygulanır.

İddianamenin sanığa tebliği

Madde 118. — Tasarımın 118 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Tehir süresi ve duruşmanın tekrarı

Madde 131. — Tasarımın 131 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Sanığın duruşmadan vâreste tutulması

Madde 136. — Sanık veya vekâletnamesinde sarahat bulunması halinde müdafinin istemi üzerine, sanık duruşmada hazır bulunmak zorunluluğunda vâreste tutulabilir.

Sanığın bu istemi hakkında askerî mahkemece karar verilir. Bu takdirde sanık mahkemece iddia hakkında sorguya çekilmemiş ise, dâvaya esas olan vâkıalar üzerine, istinabe suretiyle sorguya çekilir.

Sanık talik veya tehiri takilmeden günde duruşmaya gelmez ise, dâva hakkında evvelce kendisi sorguya çekilmiş ve artık huzuruna mahkemece lüzum görülmemiş olursa vâreste istemi olmasa dahi dâva gıyabında bitirilebilir.

Sanık, dâvanın görüldüğü askerî mahkemedden uzakta bulunan bir mahalle her hangi bir

Duruşmanın inzibati

Madde 143. — Duruşmanın inzibatını sağlamak askerî mahkeme başkanına aittir.

Duruşmanın inzibatını bozan her kişiyi, askerî mahkeme başkanı duruşma salonundan çıkartır.

Mahkemeye, mahkeme başkanı ve üyelerinden her hangi birine, askerî savcıya, tutanak yazarına ve görevlilere karşı uygun olmayan söz ve davranışlarda bulunan kişi hakkında askerî mahkemeye tutuklama kararı verilir ve bu kişi yirmidört saat içinde sorguya çekilerek inzibati nitelikte olmak üzere bir aya kadar hafif hapis cezası ile cezalandırılır. Tutuklu veya hükümlüler hakkında bu ceza hücrede infaz olunur. Bu kararlar kesindir.

Bir kimse askerî mahkemede duruşma sırasında bir suç işlerse askerî mahkeme, olayı tesbit eder ve bu hususta düzenliyeceği tutanağı yetki li makama gönderir. 71 nci maddeye giren hallerde askerî mahkeme o kişinin tutuklanmasına da karar verebilir.

Savaş halinde :

Duruşmanın inzibatını bozan sanık ve müdafileri, o günkü duruşmanın tamamına çıkmamak üzere askerî mahkeme başkanı salondan çıkartır.

Birden ziyade duruşmadan çıkarılan sanık ve müdafiler bir daha aynı dâva ile ilgili duruşmalara katılamazlar.

Yukarda yazılı hallerde salondan çıkarılan sanık ve müdafiler, mahkemenin tâyin edeceği süre içinde yazılı savunma verebilirler.

(Millî Savunma Komisyonunun değiştirişi)

Sanık bulunmaksızın duruşma yapılabilecek olan dâvalarda sanığın müdafî göndermeye yetkisi vardır.

Ağır cezalı işlerde sanığın duruşmada sorgusu yapılmış ve sanık bundan sonraki duruşmaların, yokluğunda yapılmasını istemiş ise askerî mahkemece duruşmanın yokluğunda yapılmasına karar verilebilir.

Savaş halinde; suç vasfına bakılmaksızın ehir veya taliki takibeden duruşmaya gelmemiş olan sanık hakkında, duruşmanın yokluğunda yapılmasına askerî mahkemece karar verilebilir.

Duruşmanın inzibati

Madde 143. — Duruşmanın inzibatını sağlamak askerî mahkeme başkanına aittir.

Duruşmanın inzibatını bozan her kişi, askerî mahkeme başkanı duruşma salonundan çikartar.

Mahkemeye, mahkeme başkanı ve üyelerinden her hangi birine, askerî savcıya, tutanak yazarına ve görevlilere karşı uygun olmıyan söz ve davranışlarda bulunan kişi hakkında askerî mahkemece tutuklama kararı verilir ve bu kişi yirmidört saat içinde sorguya çekilerek inzibati nitelikte olmak üzere bir aya kadar hafif hapis cezası ile cezalandırılır. Tutuklu veya hükümlüler hakkında bu ceza hücrede infaz olunur. Bu kararlar kesindir.

Bir kimse askerî mahkemece duruşma sırasında bir suç işerse askerî mahkeme, olayı tesbit eder ve bu hususta düzenliyeceği tutanağı yetkili makama gönderir. 71 nci maddeye giren hallerde askerî mahkeme o kişinin tutuklanmasına da karar verebilir. Mahkeme, duruşmanın inzibatını bozan sözlü ve yazılı beyanat ve davranışlar ile mahkemeye, mahkeme başkanı ve üyelerden her hangi birine, askerî savcıya, tutanak yazarına ve görevlilere karşı uygun olmıyan söz ve davranışlar hakkında yayın yasağı koyabilir; bu yasağa rağmen yayında bulunanlara askerî mahkeme tarafından üç aydan altı aya kadar hapis cezası ile birlikte 1 000 liradan 3 000 liraya kadar ağır para cezası verilir.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

suçtan ötürü tutuklu bulunmakta veya cezası infaz edilmekte ise, duruşmadan vâreste tutulma isteminde bulunmasa dahi, bulunduğu yerdeki mahkeme aracılığı ile sorgusu ve ağır cezalı işlerde esas hakkındaki iddiadan sonra savunması tesbit olunur.

Sorguya ait tutanak duruşma sırasında okunur.

Askerî Mahkemece sanığın bizzat hazır bulunmasına veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde zorla getirilmesine her zaman karar verilebilir.

Sanık bulunmaksızın duruşma yapılabilecek olan dâvalarda sanığın müdafî gönderme yetkisi vardır.

Duruşmanın inzibati

Madde 143. — Millî Savunma Komisyonunun 143 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Duruşmanın başlaması

Madde 146. — Duruşmaya sanık, müdafî, tanık ve bilirkişilerin yoklaması ile başlanır.

Bu işlemden sonra tanıklar ve bilirkişiler duruşma salonundan çıkarılırlar. Sanığın kimliği tesbit edildikten sonra askerî savcı tarafından iddianame okunur. Bundan sonra 83 ncü madde gereğince sanığın sorgusu yapılır.

Delilin bir tanık olması

Madde 153. — Bir vakıanın delili yalnız bir tanığın bilgi ve görgüsünden ibaret ise bu tanık duruşmada dinlenir.

Tanığın evvelce alınmış ifadesinin okunması sözlü tanıklık yerine geçmez.

Savaş halinde yukardaki fıkralar hükmü uygulanmayabilir.

Askerî savcı, dâvaya katılan, dâvacı ve sanığın iddia ve savunması

Madde 160. — Delillerin ikamesi ve tartışması bittikten sonra söz dâvacıya ve dâvaya katılana, onlardan sonra da iddiasını bildirmek üzere askerî savcıya ve daha sonra da sanığa verilir.

Askerî savcı, sanığa, tanık ve müdafîi de savcıya cevap vermek hakkına sahiptir.

Duruşmayı yöneten askerî hâkimin müsaadesi ile dâvacıya da cevap verebilir. Son söz sanığındır.

Sanık namına müdafî tarafından savunmada bulunulsa da savunmaya ekliyecek başka bir şey olup olmadığı sanığa sorulur.

Savaş halinde sözlü savunma veya yazılı savunmanın okunması süre bakımından mahkemece kısıtlanabilir.

(Millî Savunma Komisyonunun değiştirişi)

Savaş halinde :

Duruşmanın inzibatını bozan sanık ve müdafileri, o günkü duruşmanın tamamına çıkmamak üzere askerî mahkeme başkanından çıkarılır.

Birden ziyade duruşmadan çıkarılan sanık ve müdafiler bir daha aynı dâva ile ilgili duruşmalara katılamazlar.

Yukarıda yazılı hallerde salondan çıkarılan sanık ve müdafiler, mahkemenin tâyin edeceği süre içinde yazılı savunma verebilirler.

Duruşmanın başlaması

Madde 146. — Duruşmaya sanık, müdafii, tanık ve bilirkişilerin yoklaması ile başlanır.

Bu işlemden sonra tanıklar ve bilirkişiler duruşma salonundan çıkarılırlar. Sanığın kimliği tesbit edildikten sonra askerî savcı tarafından iddianame okunur. Bundan sonra 83 nci madde gereğince sanığın sorgusu yapılır.

Delilin bir tanık olması

Madde 153. — Bir vakianın delili yalnız bir tanığın bilgi ve görgüsünden ibaret ise bu tanık duruşmada dinlenir.

Tanığın evvelce alınmış ifadesinin okunması sözlü tanıklık yerine geçmez.

Savaş halinde yukarıdaki fıkralar hükmi uygulanmayabilir.

Askerî savcı, dâvaya katılan, dâvacı ve sanığın iddia ve savunması

Madde 160. — Delillerin ilâmesi ve tartışılması bittikten sonra söz dâvacıya ve dâvaya katılana, onlardan sonra da iddiasını bildirmek üzere askerî savcıya ve daha sonra da sanığa verilir.

Askerî savcı, sanığa, tanık ve müdafii de savcıya cevap vermek hakkına sahiptir.

Duruşmayı yöneten askerî hâkimin müsaadesi ile dâvacıya da cevap verebilir. Son söz sanığındır.

Sanık namına müdafii tarafından savunmada bulunulsa da savunmaya ekliyecek başka bir şey olup olmadığı sanığa sorulur.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Duruşmanın başlaması

Madde 146. — Tasarının 146 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Delilin bir tanık olması

Madde 153. — Tasarının 153 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Askerî savcı, dâvaya katılan, dâvacı ve sanığın iddia ve savunması

Madde 160. — Tasarının 160 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Duruşma tutanağı ve kapsıyacağı hususlar

Madde 177. — Duruşma için bir tutanak düzenlenir. Bu tutanak duruşmayı yöneten askerî hâkim ile tutanak kâtibi tarafından duruşmayı yöneten askerî hâkimin engeli varsa kuruldaki diğer askerî hâkim tarafından imzalanır.

Çok sanıklı dâvalarda duruşma safahatı; mahkemenin uygun ve lüzum göreceği teknik araçlarla tesbit olunabilir. Sonradan düzenlenecek duruşma tutanaklarından birer suret önceden istiyen sanık ve müdâfiye verilir.

Duruşma tutanağı :

- A) Duruşmanın yapıldığı yeri ve tarihini,
- B) Askerî mahkeme kurulunun, askerî savcının, tutanak kâtibinin ve varsa tercümanın ad ve soyadlarını,
- C) İddianamede mitelendirildiği gibi suçun ne olduğunu,
- D) Sanıkların, müdafilerin, dâvacıların ve dâvaya katılanların, vekillerinin ve kanuni mümessillerinin ad ve soyadlarını,
- E) Duruşmanın açık mı veya gerekçesinin beyanı ile kapalı mı yapıldığını kapsar.

Temyiz isteminin kabulü ve reddi

Madde 217. — Askerî Yargıtay, temyiz dilekçesinin veya beyanının süresinde verilmediğini görürse temyiz istemini reddeder.

Askerî Yargıtay, gösterilen temyiz sebeplerini kabule değer görmezse reddine karar verir.

Askerî Yargıtay temyiz istemini kabule değer gördüğü takdirde lüzum görür veya karşı taraf isterse temyiz dilekçesinin veya beyanının ve varsa temyiz lâyihasının birer benzerini karşı tarafa tebliğ eder, karşı taraf bir hafta zarfında yazı ile cevap verebilir.

Karşı taraf sanık ise 197 nci madde hükmüne göre yapacağı beyan üzerine düzenlenen tutanak ile cevap verebilir.

Savaş halinde; Askerî Yargıtay, dosyanın Askerî Yargıtay Başkanlığına intikalini mütaakip en geç iki ay içinde karara bağlar.

(Millî Savunma Komisyonunun değiştirişi)

Savaş halinde sözlü savunma veya yazılı savunmanın okunması süre bakımından mahkemece kısıtlanabilir.

Duruşma tutanağı ve kapsıyacağı hususlar

Madde 177. — Duruşma için bir tutanak düzenlenir. Bu tutanak duruşmayı yöneten askerî hâkim ile tutanak kâtibi tarafından duruşmayı yöneten askerî hâkimin engeli varsa kuruldaki diğer askerî hâkim tarafından imzalanır.

Çok sanıklı dâvalarda duruşma safahati; mahkemenin uygun ve lüzum göreceği teknik araçlarla tesbit olunabilir. Sonradan düzenlenecek duruşma tutanaklarından birer suret önceden istiyen sanık ve müdafiyeye verilir.

Duruşma tutanağı :

A) Duruşmanın yapıldığı yeri ve tarihini,

B) Askerî mahkeme kurulunun, askerî savcının, tutanak kâtibinin ve varsa tercümanın ad ve soyadlarını,

C) İddianamede nitelendirildiği gibi suçun ne olduğunu,

D) Sanıkların, müdafilerin, dâvacıların ve dâvaya katılanların, vekillerinin ve kanuni mümessillerinin ad ve soyadlarını,

E) Duruşmanın açık mı veya gerekçesinin beyanı ile kapalı mı yapıldığını kapsar.

Temyiz isteminin kabulü ve reddi

Madde 217. — Askerî Yargıtay, temyiz dilekçesinin veya beyanının süresinde verilmediğini görürse temyiz istemini reddeder.

Askerî Yargıtay, gösterilen temyiz sebeplerini kabule değer görmezse reddine karar verir.

Askerî Yargıtay temyiz istemini kabule değer gördüğü takdirde lüzum görür veya karşı taraf isterse temyiz dilekçesinin veya beyanının ve varsa temyiz lâyihasının birer benzerini karşı tarafa tebliğ eder, karşı taraf bir hafta zarfında yazı ile cevap verebilir.

Karşı taraf sanık ise 197 nci madde hükmüne göre yapacağı beyan üzerine düzenlenen tutanak ile cevap verebilir.

Savaş halinde; Askerî Yargıtay, dosyanın Askerî Yargıtay Başkanlığına intikalini müteakip en geç iki ay içinde karara bağlar.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Duruşma tutanağı ve kapsayacağı hususlar

Madde 177. — Tasarının 177 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Temyiz isteminin kabulü ve reddi

Madde 217. — Askerî Yargıtay, temyiz dilekçesinin veya beyanının süresinde verilmediğini görürse temyiz istemini reddeder.

Askerî Yargıtay, gösterilen temyiz sebeplerini kabule değer görmezse reddine karar verir.

Askerî Yargıtay temyiz istemini kabule değer gördüğü takdirde lüzum görür, temyiz dilekçesinin veya beyanının ve varsa temyiz lâyihasının birer benzerini karşı tarafa tebliğ eder, karşı taraf bir hafta zarfında yazı ile cevap verebilir.

Karşı taraf sanık ise 197 nci madde hükmüne göre yapacağı beyan üzerine düzenlenen tutanak ile cevap verebilir.

Savaş halinde; Askerî Yargıtay, dosyanın Askerî Yargıtay Başkanlığına intikalini müteakip en geç iki ay içinde karara bağlar.

(Hükümetin teklifi)

Ağır cezalı işlerde duruşma

Madde 218. — Ağır cezalı işlere ilişkin hükümlerde Askerî Yargıtay incelemesini, sanığın temyiz dilekçesi veya beyanı veya lâyhâsındaki istemi üzerine veya dilerse kendiliğinden duruşmalı olarak yapar. Duruşma gününden sanığa veya istemi üzerine müdâfîine haber verilir. Sanık duruşmada hazır bulunabileceği gibi vekâletnameye sahip bir veya birkaç müdâfî ile kendisini temsil ettirebilir. Şu kadar ki; 85 nci maddenin son fıkrası hükmü saklıdır.

Sanık tutuklu ise duruşmada bulunmasını istiyemez.

Yürürlük :

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme :

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

7 . 1 . 1972

Başbakan <i>N. Erim</i>	Devlet Bakanı <i>D. Kitaplı</i>	Devlet Bakanı <i>A. İ. Göğüş</i>	Devlet Bakanı <i>İ. Karaöz</i>
Devlet Bakanı <i>İ. Öztrak</i>	Adalet Bakanı <i>S. Bilge</i>	Millî Savunma Bakanı <i>F. Melen</i>	İçişleri Bakanı <i>F. Kubat</i>
Dışişleri Bakanı <i>H. Bayülken</i>	Maliye Bakanı <i>S. N. Ergin</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>İ. Arar</i>	Bayındırlık Bakanı <i>M. Öztekin</i>
Ticaret Bakanı <i>N. Talû</i>	Sa. ve So. Yar. Bakanı <i>C. Aykan</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>H. Özalp</i>	Tarım Bakanı <i>O. Dikmen</i>
Ulaştırma Bakanı <i>R. Danışman</i>	Çalışma Bakanı <i>A. R. Uzuner</i>	Sanayi ve Tekno. Bakanı <i>M. Erez</i>	En. ve Ta. Kay. Bakanı <i>N. Devres</i>
Turizm ve Ta. Bakanı <i>E. Y. Akçal</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>S. Bingöl</i>	Köy İşleri Bakanı <i>N. Sönmez</i>	Orman Bakanı <i>S. Inal</i>
Gençlik ve Spor Bakanı <i>A. Karaküçük</i>			

(Millî Savunma Komisyonunun değiştirişi)

Ağır cezalı işlerde duruşma

Madde 218. — Ağır cezalı işlere ilişkin hükümlerde Askerî Yargıtay incelemesini, sanğın temyiz dilekçesi veya beyanı veya lâyihasındaki istemi üzerine veya dilerse kendiliğinden duruşmalı olarak yapar. Duruşma gününden sanğa veya istemi üzerine müdafiiine haber verilir. Sanık duruşmada hazır bulunabileceği gibi vekâletnameye sahip bir veya birkaç müdafî ile kendisini temsil ettirebilir. şu kadar ki; 85 nci maddenin son fıkrası hükmü saklıdır.

Sanık tutuklu ise duruşmada bulunmasını istiyemez.

Yürürlük

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Yürütme

MADDE 3. — Tasarının 3 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Ağır cezalı işlerde duruşma

Madde 218. — Ağır cezalı işlere ilişkin hükümlerde Askerî Yargıtay incelemesini, sanğın beyanı veya temyiz dilekçesindeki istemi üzerine veya dilerse kendiliğinden duruşmalı olarak yapar. Duruşma gününden sanğa veya istemi üzerine müdafiiine haber verilir. Sanık duruşmada hazır bulunabileceği gibi vekâletnameye sahip bir veya birkaç müdafî ile kendisini temsil ettirebilir. şu kadar ki; 85 nci maddenin son fıkrası hükmü saklıdır.

Sanık tutuklu ise duruşmada bulunmasını istiyemez.

Yürürlük

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yürütme

MADDE 3. — Tasarının 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

